

Provgrävningarna på Övergård i Sökö i Esbo år 2008

Andreas Koivisto

MUSEIVERKET

Arkiv- och registerinformation

<i>Platsens namn:</i>	Esbo, Sökö, Övergård
<i>Fornlämningsnummer:</i>	1000001893
<i>Kommun:</i>	Esbo
<i>Stadsdel:</i>	Sökö
<i>Typ:</i>	Bytomt
<i>Tidsram:</i>	Medeltid → nutid
<i>Grundkarta:</i>	2032 11 Sökö och 2032 12 Esbo
<i>Enhetskoordinater:</i>	Grävningens platsens medelpunkt Pkoo=6 672 158 och Ikoo=3 370 144
<i>Undersökningarnas form:</i>	Provgrävning
<i>Forskningsanstalt:</i>	Museiverket, byggnadshistoriska avdelningen
<i>Grävningens ledare:</i>	FM Andreas Koivisto
<i>Assisterande forskare:</i>	FM Riikka Väisänen
<i>Tiden för fältundersökningarna:</i>	11.-13.6.2008
<i>Det utforskade områdets storlek:</i>	8 m ²
<i>Betalare:</i>	Fastighetsägare Benita Åkerlund
<i>Kostnads kalkyl:</i>	ca. 2900 €
<i>Svartvita negativ:</i>	MV/RHO 125947:1-7
<i>Digitala bilder:</i>	MV/RHO 125948:1-13
<i>Fynden:</i>	KM 2008040:1-6
<i>Forskningshistoria:</i>	Hakanpää, Päivi, 2005: Espoon eteläosien historiallisen ajan kyläpaikkojen yleiskaavainventointi 2005. MV/BHAA. Nurminen, Teija, 2000: Keskiäikaisten kylätonttien inventointi. Espoon kaupungin museo.
<i>Den ursprungliga rapporten:</i>	Museiverkets byggnadshistoriska avdelnings arkiv (MV/RHOA)
<i>Kopior (2 St):</i>	Benita Åkerlund, Esbo Stadsmuseum

ESBO
Sökö
Övergård

2032 11 Sökö och 2032 12 Esbo

MK 1:10000

YKJ p:6671107, i:3370963

Sammandrag

Museiverkets byggnadshistoriska avdelning utförde i juni 2008 provgrävningar på Övergård i Sökö i Esbo. Undersökningar gjordes på den del av tomten där man planerat planläggning av nya beboningshus. Resten av tomten berördes inte av utgrävningarna. Eftersom tomten var klassificerad som fornlämningsområde, måste man utföra provgrävningar på området. Genom grävningarna ville man försäkra sig om att inga gamla husgrunder eller andra fasta fornlämningar skulle förstöras i samband med ett eventuellt nybygge. Fastighetsägaren stod för undersökningarnas kostnader. Inga fynd som skulle stoppa ett eventuellt bygge hittades på det undersökta området.

Tiivistelmä

Museoviraston rakennushistorian osasto suoritti kesäkuussa 2008 koekaivaukset Espoon Soukan Övergårdin tontilla. Tutkimukset rajautuivat sille tontin osalle, johon oli suunniteltu uusien asuinrakennusten kaavoittamista. Tontin muilla osilla ei suoritettu tutkimuksia. Koska alue oli luokiteltu muinaisjäännösalueeksi, paikalla oli suoritettava arkeologiset koekaivaukset. Kaivausten avulla haluttiin selvittää sijaitseeko paikalla kiinteitä muinaisjäännöksiä kuten vanhoja rakenteita, jotka vaatisivat lisätutkimuksia. Kaivausten kustannuksista vastasi kiinteistön omistaja. Koekaivauksissa ei löytynyt mitään sellaista, joka estäisi rakentamisen paikalle.

Innehåll

Arkiv- och registerinformation	1
Utdrag ur grundkartan	2
Sammandrag & Tiivistelmä	3
Innehåll	4
1. Inledning	5
2. Omgivning	6
3. Historisk bakgrund	7
4. Undersökningarna	8
Grävningssmetoder	8
5. Observationer	9
Provgrop 10	9
Provgrop 11	9
Provgrop 12	10
Provgrop 13	11
Provgrop 14	11
Provgrop 15	12
6. Resultat	14
Källor och litteratur	15

Bilagor

- Bilaga 1:** Översiktskarta (Yleiskartta)
- Bilaga 2:** Förteckning över de svartvita negativerna (Mustavalkonegatiiviluettelo)
- Bilaga 3:** Förteckning över de digitala bilderna (Digitaalikuvienuettelo)
- Bilaga 4:** Fyndförteckning (Löytöluettelo)
- Bilaga 5:** Förberedande planritning (Alustava suunnitelmapiirros)

1. Inledning

Museiverkets byggnadshistoriska avdelning utförde under två dagar i juni 2008 provgrävningar på Övergård i Sökö i Esbo. Undersökningarna utfördes på grund av att man planerat ett nybygge på den östra delen av tomten. Eftersom det var frågan om ett kulturhistoriskt värdefullt fornlämningsområde, måste man utföra provgrävningar på stället för att försäkra sig om att inga gamla konstruktioner eller andra fasta fornlämningar skulle komma åt att förstöras vid ett eventuellt bygge.

Syftet med provgrävningarna var att ta reda på om det på undersökningsområdet fanns gamla konstruktioner som krävde ytterligare forskning. För att få reda på det, grävdes sex provgropar på olika delar av tomten. Utgrävningarna leddes av FM Andreas Koivisto, assisterande forskare var FM Riikka Väisänen, medan Sarita Louzolo och Tanja Laine var grävare. Fastighetsägare Benita Åkerlund svarade för utgrävningarnas kostnader.

Provundersökningar gjordes parallellt på både Övergård och Soukanpohja gård, som ligger ca 200 meter norr om Övergård.

2. Omgivning

Undersökningsområdet ligger nära Sökövikens botten, ca 7,5 km söder om Esbo kyrka. Övergård ligger beläget på en kulle, ca 200 m öster om Sökövikens strand. Öster om Övergård finns en stigande sluttning med blandskog och norr om gården sluttar marken ner mot Soukanpohja gård och Sököbäcken. Undersökningsområdet låg öster om manbyggnaden på Övergård. Ungefär 70 m nordost om manbyggnaden låg ett litet rött egnahemshus i trä. Provgroparna som öppnades låg på bägge sidor om infartsvägen till detta hus (Bild 1). Öster om infartsvägen låg den stigande sluttningen med blandskog. Ovanför sluttningen fanns moderna radhus.

Den äldsta delen av Övergårds manbyggnad härstammar från början av 1830-talet. Sin nuvarande exteriör fick byggnaden i slutet av 1800-talet. Till gården hör även en loftsbod, en ladugård i sten och en stallbyggnad av tegel, som är byggd i början av 1930-talet. (Härö 1991:171).

Bild 1. Infartsvägen till det röda egnahemshuset börjar där den gula skylten syns i högra kanten av bilden.

3. Historisk bakgrund

År 1540 fanns det två hus i Sökö by, varav ett låg öde. (Lindholm 1999:22-23). Under 1600-talets mitt blev byns invånare landbönder under Esbo gård och senare under kronan (Ramsay 1936:466-469). Enligt Samuel Broterus karta från 1698 (Broterus 1698) ligger Överbys nuvarande tomt mellan två åkrar som tillhört Nedergård (nuf. Soukanpohjan kartano). Men på den kartan finns inga byggnader utmärkta på Övergård. Övergårds hus finns däremot på en karta från 1830 (Bild 2; Lindgren 1830). Där står huset på ungefär samma ställe som idag.

Tomten inventerades senast av Museiverket och Päivi Hakanpää år 2005. Därförinnan hade den inventerats av Esbo stadsmuseum och Teija Nurminen år 2000. Enligt museiverkets inventering har området kring Övergård klassificerats som klass 1. Det betyder att Övergårds marker anses ha en väl preserveerad ödetomt, som även har ett landskapsmässigt värde (Hakanpää 2005:7, 111-112). Därför måste man före planerade markarbeten utföra arkeologiska undersökningar på tomten.

År 1995 utförde Esbo stadsmuseum provgrävningar vid Sökö idrottsparcs norra del, mellan Sökövikens skola och simhallen. Där stötte man bl.a. på rester av en bränd byggnad och ett medeltida baltiskt mynt. På basen av dessa fynd är det möjligt att Sökö gamla bytomt legat norr om Sököbäcken, som rinner genom idrottsparken. (Lindholm 1999:22-23). På Övergårds tomt hade man inte gjort några arkeologiska undersökningar tidigare.

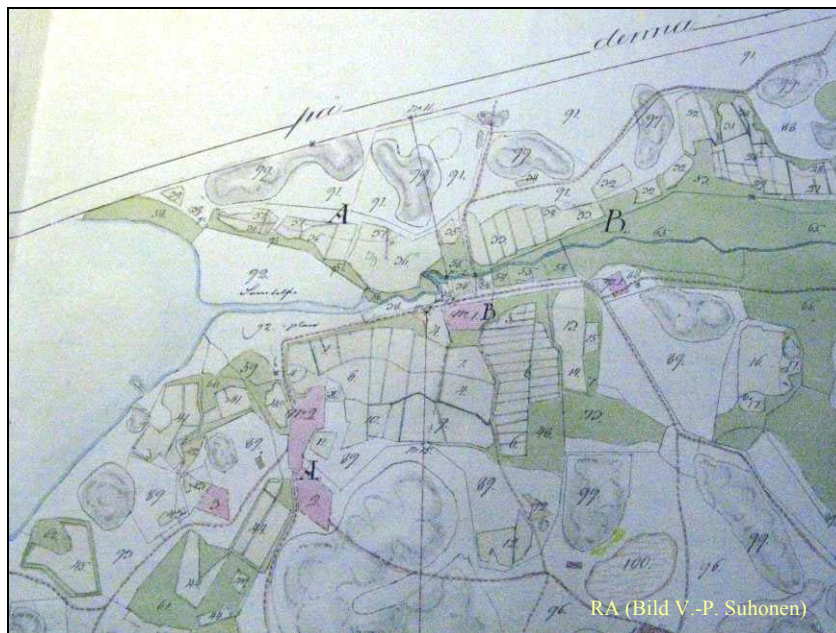

Bild 2. Karta från år 1830 där även Övergård syns. Övergårds tomt är märkt med bokstaven A.

4. Undersökningarna

Syftet med sommarens 2008 undersökningar var att med hjälp av provgrävningar ta reda på om det fanns bevarade gamla husgrunder eller andra konstruktioner på undersökningsområdet. Därmed kunde man avgöra om det fanns behov för fortsatta utgrävningar på området eller om det kunde frias för byggverksamhet. Undersökningar gjordes endast på det området där man planerat nya byggnader (Bilaga 5).

Grävningsmetoder

På undersökningsområdet öppnades allt som allt sex olika provgropar. Provgroparna fick numren 10-15, så att de inte skulle blandas med de gropar som grävdes på intillbelägna Soukanpohjan gård dagarna innan. Provgroparna mättes på plats med hjälp av en takymeter. Med hjälp av att mäta hörnen på Övergårds huvudbyggnad och hörnen på det lilla egnahemshuset nordost om Övergårds huvudbyggnad, infogades mätningarna på Esbo stads digitala kartbotten i Esbo stads eget koordinatsystem. Därtill infogades grävningens område på grundkartan i KKS grundkoordinatsystemet.

Höjden flyttades till undersökningsområdet från Esbo stads fixpunkt nummer 213 (15,037 m ö.h.), som ligger på en klippa i hörnet av Esboviksvägen och Övergårdsvägen. Höjden anges i N-60 systemet.

Alla provgropar grävdes för hand, med hjälp av spade och murslev. Provgroparna grävdes direkt ända ner till ren bottenjord. Därefter fotograferades provgroparna och tjockleken på de olika jordlagren mättes. I provgroparna 14 och 15 hittades en del keramikskärvor och delar av gamla glasflaskor. Fynden katalogiserades i Nationalmuseets samlingar med numren KM 2008040:1-6. Inga bevarade konstruktioner påträffades vid provgrävningarna.

5. Observationer

Provgroparna 10-13 låg i en västerut vettande stenig sluttning. Provgroparnas ställen valdes på basen av möjliga platser för byggnadsgrunder. Sådana platser var små terrasser. Speciellt försökte vi hitta terrasser med någon slags stenhög. Det fanns mycket stenar längs hela sluttningen till öster om infartsvägen till det lilla egnahemshuset nordost om Övergård, men ingenstans såg det direkt ut att finnas tecken på mänsklig aktivitet.

Till väster om infartsvägen till det lilla egnahemshuset, i sydöstra hörnet av Övergårds gårdsplan, fanns en liten hög som såg ut som en gammal ugnsbotten. Vid högen öppnades provgroparna 14 och 15.

Provgrop 10

Provgrop 10 (Bild 3) låg ca 25 meter öster om det lilla egnahemshuset nordost om Övergårds huvudbyggnad och var 1 x 1 meter stor. Gropen låg i en nordvästlig riktning fallande sluttning. Den omgivande växtligheten bestod av blandskog med rönnbärsträd och blåbärsris närmast gropen.

Provgropens jordlager bestod från toppen av ett ca. 15 cm tjockt torv och anrikningsskikt. Därefter bestod jordmånen av rödaktig fin sand. Inga spår av mänsklig aktivitet upptäcktes.

Bild 3. Provgrop 10.

Provgrop 11

Provgrop 11 (Bild 4) öppnades ca 40 meter sydost om det lilla egnahemshuset nordost om Övergård. Den 1 x 1 meter stora gropen låg i en stenig västerut vettande sluttning. Den omgivande växtligheten bestod av blandskog. Gropen öppnades runt två stora stenar.

Från gropens yta ca. 20-30 nedåt låg ett torrt humuslager. Nedanför humuslagret hittades det fin sand med stenar i. Inga spår av mänsklig aktivitet upptäcktes.

Bild 4. Provgrop 11.

Provgrop 12

Provgrop 12 (Bild 5) låg på östra sidan av infartsvägen till det lilla egnahemshuset, ca. 10 m sydväst om provgrop 11. Omgivningen bestod av blandskog på stenig mark. Provgropen var 1 x 1 meter stor.

Det översta jordlagret bestod av 5-10 cm lerblandad mull, varefter jordmånen ändrades till sandblandad lera. Inga spår av mänsklig aktivitet upptäcktes.

Bild 5. Provgrop 12.

Provgrop 13

Provgrop 13 (Bild 6) var 1 x 3 meter stor. Den öppnades på en liten stenig terrass i den västerut vettande sluttningen öster om infartsvägen till det lilla egnahemshuset. Gropen låg ca. 5 meter söder om provgrop 12. Omgivningen bestod av blandskog på en stenig mark.

Jordlagren i provgrop 13 var precis de samma som i provgrop 12, dvs. det översta jordlagret bestod av 5-10 cm lerblandad mull, varefter jordmånen ändrades till sandblandad lera. Inga spår av mänsklig aktivitet upptäcktes.

Bild 6. Provgrop 13.

Provgrop 14

Provgrop 14 (Bild 7) öppnades ca. 5 m norr om jordhögen i sydöstra hörnet av Övergårds gårdsplan. Provgropen låg på västra sidan av infartsvägen till det lilla egnahemshuset, alldeles intill själva vägen. Växtligheten kring gropen bestod av lövträd samt buskar och högt gräs.

Ytskiktet i provgrop 14 bestod av ett ca 5 cm tjockt lager mull. Under mullen fanns ett ca 20 cm tjockt lager mullblandad sand. I detta lager hittades alla fynd. Under fyndlagret fanns ett ca. 35 cm tjockt lager gulaktig fin sand och på ca. 60 cm djup började den rena bottenjorden, som bestod av silt.

Bild 7. Provgrop 14.

Provgrop 15

Provgrop 15 (Bild 8) grävdes fast i foten av en liten jordhög i sydöstra hörnet av Övergårds gårdsplan. Gropen låg väster om infartsvägen till det lilla egnahemshuset, ca 5 m söder om provgrop 14. Gropen öppnades vid jordhögen för att ta reda på om högen kunde utgöra resterna en gammal ugnsbotten.

Ytan av gropen bestod av ett ca 5 cm tjockt lager mull. Efter det fanns ett 30-50 cm tjockt lager mullblandad sand, som innehöll alla fynd som hittades i gropen. På provgropens botten fanns gulaktig fin sand.

Bild 8. Provgrop 15.

Fynden i provgroparna 14 och 15 bestod av glas, keramik och obestämda bitar järn. De rostiga järnbitarna togs inte till vara. Glaset som togs till vara bestod av två olika flaskbotten (Bilderna 9 och 10), som bägge hade s.k. puntelärr i botten. Puntelärrer uppstår i samband med framställningen av glasflaskor med blåsteknik. Framställandet av glas med pressteknik, vilket inte lämnar puntelärr i flaskornas botten, började i Finland år 1851 (Annala 2005:37). Det betyder att glasfynden troligen är från tiden före 1850-talet. Keramikbitarna som togs till vara var rödgods (Bilderna 11 och 12). Troligen är fynden från 1800-talet, från samma tid som den äldsta bevarade kartan på Övergård.

På basen av provgrop 15 verkade jordhögen i sydöstra hörnet av Övergårds gårdsplan inte vara någon gammal ugnsbotten. Vid undersökningarna av gropen påträffades inga större stenar, som typiskt utgjort grunden för ugnsbottnar. Högen bestod istället av mjuk sten och tegelblandad mullig sand. Jorden verkade blandad och inga tecken på fasta konstruktioner gick att urskilja.

Bild 9. Resterna av en flaska.

Bild 10. Flaskbotten med puntelärr.

Bild 11. Rödgods.

Bild 12. Keramikskärvor.

6. Resultat

Under provgrävningarna på Övergård öppnades sex provgropar. På basen av provgroparna 10-13, kan man konstatera att det på sluttningen till öster om Övergårds gårdsplan inte fanns några tecken på mänsklig aktivitet. I provgroparna 14 och 15, som öppnades i sydöstra hörnet av Övergårds gårdsplan, hittades däremot ett antal föremålsfynd från 1800-talet. Föremålen hittades i ett blandat lager och inga tecken på fasta konstruktioner påträffades.

På undersökningsområdet som helhet påträffades inga av fornminneslagen skyddade konstruktioner som skulle förhindra eventuellt byggande på den östra delen av tomten, så som det framgår i bilaga 5. Det är troligt att de äldsta delarna av Övergårds tomt finns någonstans inom gårdsplanen runt den nuvarande huvudbyggnaden.

Helsingfors, fredagen den 23. januari 2009

Andreas Koivisto

Källor och litteratur

Kartor:

Broterus, Samuel, 1698: Charta uppå Söököbyy i Esbo Sochen och Rassborgs lähns öster dehl belägit. Afmätt och charterat åhr 1698. RA MH B7 11/1-2.

Lindgren, J.F., 1830: Första Charta Delen öfver Söökö enstaka Skatte Hemman belägit i Esbo Socken Raseborgs Östra Härad samt Nylands Län upprättad År 1830. RA MH B8 20/1-4.

Arkiverade forskningsrapporter:

Hakanpää, Päivi, 2005: Espoon eteläosien historiallisen ajan kyläpaikkojen yleiskaavainventointi 2005. MV/BHAA.

Nurminen, Teija, 2000: Keskiaikaisten kylätonttien inventointi. Espoon kaupunginmuseo.

Litteratur:

Härö, Erkki, 1991: Byggnadskulturen och kulturlandskapet i Esbo. Andra reviderade upplagan. Esbo stadsmuseum. Hangö.

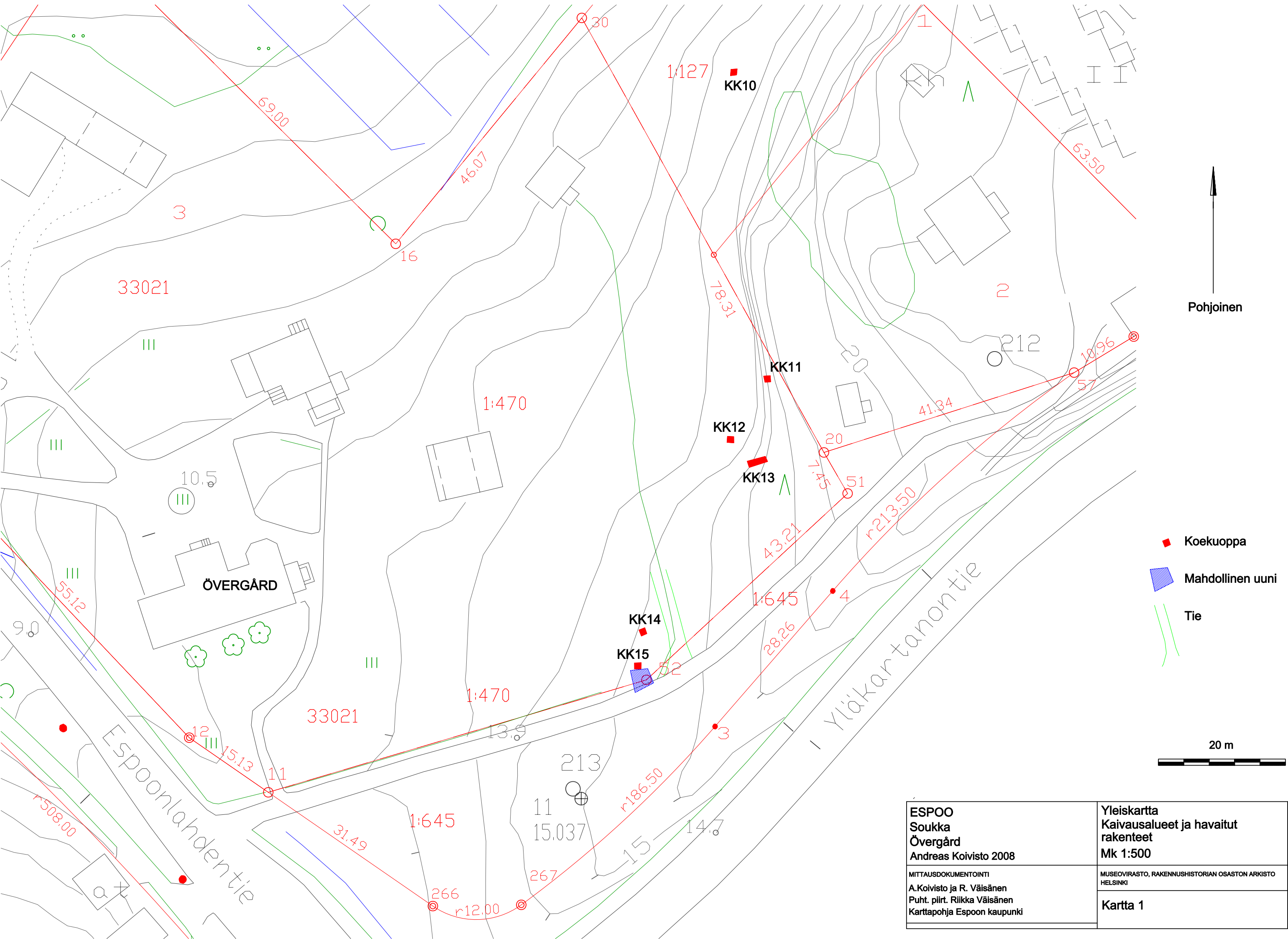
Lindholm, Dan, 1999: ”Bosättningen i Esbo under medeltiden”, Välähdyksiä keskiajasta – glimtar ur medeltiden, s. 5-47. *Esbo stadsmuseums forskningsserie* 6. Esbo.

Ramsay, August, 1936: *Esbo II. Esbo socken och Esbogård på 1600-talet*. Helsingfors.

Använda förkortningar:

RA – Riksarkivet

MV/BHAA – Museiverket, byggnadshistoriska avdelningens arkiv. Helsingfors.

Pohjoinen

- Koekuoppa
- ▨ Mahdollinen uuni
- Tie

20 m

<p>ESPOO Soukka Övergård Andreas Koivisto 2008</p>	<p>Yleiskartta Kaivausalueet ja havaitut rakenteet Mk 1:500</p>
<p>MITTAUSDOKUMENTOINTI A.Koivisto ja R. Väisänen Puht. piirt. Riikka Väisänen Karttapohja Espoon kaupunki</p>	<p>MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTON ARKISTO HELSINKI Kartta 1</p>

Övergård Mustavalkonegatiiviluettelo

Liite 2

A. Koivisto 2008

125947:1-7

Päänumero	Alanumero	Kunta	Kohde	Aihe	Suunta	Kuvaaja	Pvm	Vuosi
125947	1	Espoo	Övergård	KK10	N	Andreas Koivisto	12.6.	2008
125947	2	Espoo	Övergård	KK11	W	Andreas Koivisto	12.6.	2008
125947	3	Espoo	Övergård	KK12	W	Andreas Koivisto	12.6.	2008
125947	4	Espoo	Övergård	KK13	W	Andreas Koivisto	12.6.	2008
125947	5	Espoo	Övergård	KK15 viereinen uuni (?)	E	Andreas Koivisto	12.6.	2008
125947	6	Espoo	Övergård	KK15	E	Andreas Koivisto	12.6.	2008
125947	7	Espoo	Övergård	KK14	N	Andreas Koivisto	12.6.	2008

Soukka Övergård digikuvaluettelo

Liite 3

A.Koivisto 2008

125948:1-13

Päänumero	Alanumero	Aihe	Suunta	Kuvaaja	Pvm	Vuosi
125948	1	Yleiskuva	S	Andreas Koivisto	11.6.	2008
125948	2	Yleiskuva	S	Andreas Koivisto	11.6.	2008
125948	3	Yleiskuva	S	Andreas Koivisto	11.6.	2008
125948	4	Työkuv		Andreas Koivisto	11.6.	2008
125948	5	Työkuv		Andreas Koivisto	11.6.	2008
125948	6	KK10	N	Andreas Koivisto	12.6.	2008
125948	7	KK11	W	Andreas Koivisto	12.6.	2008
125948	8	KK12	W	Andreas Koivisto	12.6.	2008
125948	9	KK13	W	Andreas Koivisto	12.6.	2008
125948	10	KK15 viereinen uuni	E	Andreas Koivisto	12.6.	2008
125948	11	KK15	E	Andreas Koivisto	12.6.	2008
125948	12	KK15 viereinen uuni	N	Andreas Koivisto	12.6.	2008
125948	13	KK14	N	Andreas Koivisto	12.6.	2008

Espoo, Soukka Övergård 2008 Löytöluettelo

Liite 4

A. Koivisto

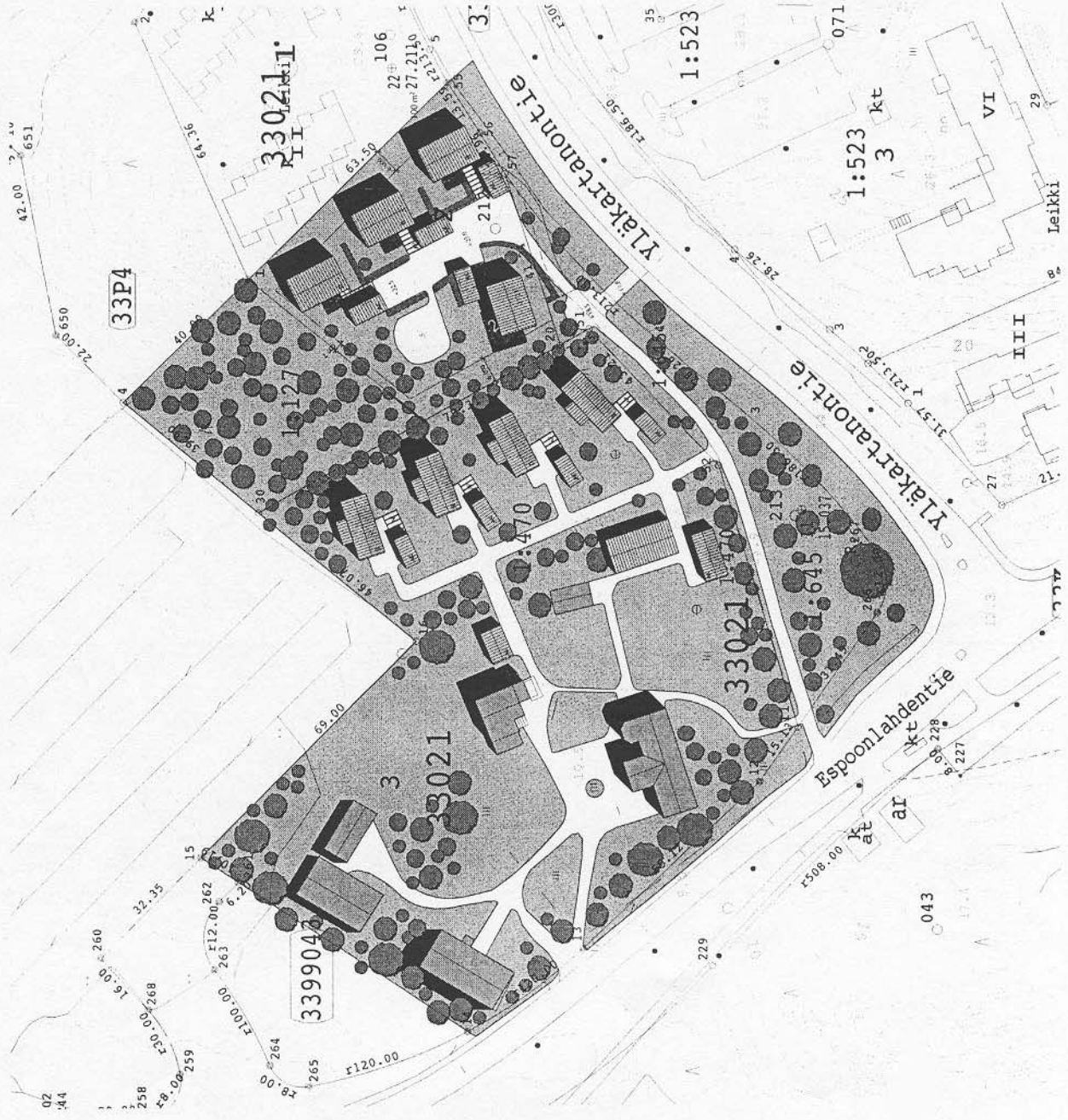
KM 2008040:1-6

KM	Alanro	Alue	Yhteys	Materiaali	Laji	Kuvaus	Kpl	Mitat mm	Paino g
2008040	1	KK14	Tumma mullansekainen hiekka	Punasavi	Astia	Vadin reunapalojen sisäpuolella on vaalealla savilietteellä tehtyä bolus-koristelua sekä väritön lyijylasite.	2		8,73
2008040	2	KK14	Tumma mullansekainen hiekka	Punasavi	Astia	Kylkipalojen ulkopinnalla on vaaleaa savilietettä. Sisäpinnat ovat lohjenneet irti.	2		10,93
2008040	3	KK15	Tumma mullansekainen hiekka	Punasavi	Astia	Vadin reuna- ja kylkipalojen sisäpinnalla on vaalealla savilietteellä tehtyä bolus-koristelua (vaakasuoria viivoja) sekä väritön lyijylasite. Ulkopinta on nokinen.	3	Reunan halk. noin 280	131,59
2008040	4	KK15	Tumma mullansekainen hiekka	Punasavi	Astia	Vadin reuna- ja kylkipalojen sisäpinnalla on vaalealla savilietteellä tehtyä bolus-koristelua (vaakasuoria viivoja) sekä väritön lyijylasite.	2		28,28
2008040	5	KK15	Tumma mullansekainen hiekka	Lasi	Pullo	Pienen pullon pohja- ja kylkipalojen lasimassa on vaalea sinertävän vihreä. Pohjassa on punttelinarpi.	3	Pohjan halk. 45	33,89
2008040	6	KK15	Tumma mullansekainen hiekka	Lasi	Pullo	Pienen pullon pohja- ja kylkipalojen lasimassa on ruskea. Pohjassa on punttelinarpi.	2	Pohjan halk. 70	416,91

SOUKKA / ESPOONLAHDENTIE I 6

ASEMAPPIRROS 1:1000
22.5.2007

<p>96 + 54 m² 4 uutta omakotitaloa 4 x 182m² = 728 m²</p>	<p>130m² "Syöningsuga" 1 x 120m² = 120m²</p>	<p>Päärakennus 437m²</p>	<p>Tiinan talo 200m²</p>	<p>Talli (muutostyöt) 200m²</p>	<p>Navetta 332m²</p>	<p>YHTEENSÄ 2017 m²</p>	<p>2 x 100m² Aholan omakotitalot 4 x 200m² = 800m²</p>
--	---	---	---	--	-------------------------------------	--	---

- KALEVANKATU 18 C
- KALEVAGATAN 18 C
- 00100 HELSINKI
- PUH. 09-735 66 311
- FAX. 09-735 66 333
- stefan@ahlman.pp.fi